

Učiteljski Tovarš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj X.

V Ljubljani 1. februarja 1870.

List 3.

MLADINI.

Lej, kak' čbelice marljive
Med nabirajo po cvetji!
Lej jih, kak' skerbé za zimo
Vselej v gorkem že poletji!

Uči se od njih, mladina!
Skerbno delaj že v mladosti,
Da imela srečne dneve
V pozni bodeš kdaj starosti!

Fr. Cimperman.

Slovnica v ljudski šoli.

Vsakega učitelja sploh je sveta dolžnost, da pri svojih učencih izobrazuje jezik. Človeški govor je naj prvi in naj lepši dokaz človekove višje stopnje med vsemi drugimi stvarmi na svetu. Vsak učenec, tudi ta, ki je namenjen za boljšo omiko, naj se pred vsem drugim uči svojega maternega jezika. Materni jezik daje otroku moč, da izobrazuje svoje perve misli, in le tisti učenec, ki si je v svojem maternem jeziku postavil podlago za daljšo omiko, izobrazuje se dalje tudi v drugih jezikih. Pri izobrazovanju maternega jezika pa se mora, kakor pri vseh drugih naukih, izobrazovati tudi duh, ker ravno nauk v jeziku je naj bolj pripraven za to, da budi splošne in posamne otroške zmožnosti, da pri otrocih vstvarja nove razumke, kateri učence napeljujejo misliti, razsojevati in po mislih in razsodkih nabirati si primernih izrazov za svoje

višje zaumene. Beseda je vtelesena misel, in več besedi v izobraženem govoru je značaj človeške pameti.

Pervi nauk v jeziku daje otrokom skerbna, ljubeznjiva mati, koja jim besede polaga v nježna ustica, da jih otroci posnemaje izgovarjajo; in glej! otrok komaj dobí prvo znamenje za to pa uno stvar, prihajajo že mu lastne misli v glavo enako pomladanskim cveticam na zeleni trati. Poslušajmo otroke, koliko misel jim zbuja že ena sama beseda, ki smo jim jo podali! Kdor posluša pervence govoriti, čuditi se mora mnogim mislim, koje se jim niso nikakor vcepile po narekovanji, temuč ki se rodé edino le v bistrih mladih glavicah, in nam kažejo prekrasne moči človeškega duha.

Kar materna odgoja pri izobraževanju jezika naravno, skoro po nagonu dela, to naj šola dalje razvija ter umetno na naravni podlagi pospešuje in dopolnuje. Nauk v jeziku, rekel bi, je med drugimi nauki prvi v šoli, in sicer zato, ker le ta, kdor razume jezik, more se do jedra učiti kaj drugega. Tisti, ki pravijo, da se otrok že domá dovolj uči govoriti, sami ne razumejo, kaj je človeški jezik in kako daleč segajo v omiko njegove prve korenine; pa tudi prav ne mislijo in modro ne ravnajo tisti učitelji, koji si nauk v jeziku mislijo v tem, da učence učé mehanična slovniška pravila brez duha in življenja. Nauk v jeziku ali slovnica ne sme biti suhoparni nauk, tak, ki morí duhá in učence dolgočasi v šoli. Pri vsakem nauku je treba življenja, timveč pa še pri slovnici, za ktero se pri mladini le počasi odpira pravi čút in resnično veselje. Učitelj naj slovnico naj pred učí tako, da še učenci ne vedó, kaj učitelj s tem namerja. Vsako slovniško pravilo naj učitelj vadi po primernih zgledih, in potem naj še le pové in pokaže učencem pravilo, po katerem naj se ravnajo pri govorjenji in pisanji. Akoravno naj učitelj z otroci govori po otročje, naj vendar pazi, da nikoli ne izgovori ali ne zapiše besedice, koja bi se ne vjemala s slovnico. Dobro govoriti in pisati se učenci naj bolj vadijo tako, ako vidijo druge dobro govoriti in pisati. Napčnosti, kakoršne koli, si učenci dobro zapominjajo in se jih težko težko odvadijo.

Šolski jezik naj bode vedno pravi književni jezik, toda vselej čist brez vse netečne in nezrele kovine, t. j. brez izkanih izrazov, kterih človek ne sliši v navadnem govoru. Učitelj naj učence počasi seznanja z višjimi dobrimi jezikovimi

izrazi, in naj jih od stopnje do stopnje pelje do občnega književnega jezika. Učenci naj razumejo naj pred svoje šolske knjige, potem druge, ki so pisane za nje. Počasi in skerbno naj se pri učencu budi in goji višji čut za vse lepo ali estitični čut in povsod naj se pri tem vterjuje tudi nravno izobraževanje. (Dalje prih.)

Stari in mladi Slovenec.

Sito.

O. Sito cribrum, sitomü sējati, prosējati cribrare, hrov. sijati secernere, cf. gr. σάω itd.; sitije iuncus scr. si ligare; toraj silo laqueus, ahd. seil.

S. I nsl. sito cribrum; a bulg. siten barut minutus, sitna mržžü, sitno pismo t. j. drobno, sitna rosa, sitnice t. j. drobtinice, sitje pa scirpus, sitovje iuncus, sitina.

O. Sitnikü, sitovije frutex palustris, proprie iuncus, rum. sitar moossehnepf; sitice funiculus, cf. sēti.

Skvožê.

S. Pišete tudi skozê, skosê, skrozê, skrozî, čes. skrz; skvožnja in skvažnja-nica foramen, skvožnjat i skvažnjat foraminibus pertusus.

Skvarü.

O. Skvarü a) aestus, skvara, nidor, skvrada i skovrada focus, sartago, craticula (bratpfanne); b) skvarü inquinamentum; skvrüna, skverna, skvrüni f. macula, pollutio, scelus, - nica, - ninkü turpis, - nistvo (cf. skrênistvo, skrênja scurrilitas).

S. Z unim se vjema nsl. škvara, cinka na juhi, čes. škar laut des siedenden fettes, skvrčeti prasseln, rad. skvrük; s tem skrun adj. vilis, absurdus, skrunoba, hrov. skrunja immundities, skrumba, abominatio, o-skruniti, stsl. skvrünitnaviti polluere, depravare, skvernav-niv, skvernost - ota, - nava adulteratio, - niteli, - nodêj, - slovije itd.

O. Iz skvr in skvrk sonare je tudi skvorici sturnus; skovranici alauda, čes. skřivan; skovran - a quodam skovrati derivatur in čas. mus., nobis pendere videtur a rad. skvr, cf. bulg. skolovranec.

S. Škvorec, skorec in skvorec sturnus; skerjanec ali škerjanec alauda.

Skorü.

O. Skorü adj. celer, do skora, vü - na skorê, skorêje celerius, skoraja slovesa, skoro illico, citius, skorovinü citus, skorostî - ota celeritas, - stinü velox, skoriti - rja - riši festinare, skoropisîci ταχυσγράφος qui velociter scribit.

S. Skoro, skoraj schier, ahd. sciore, cf. ngr. τάχα; neque slav. a germanico, neque germ. a slavico derivabis! Zakaj neki ne?

Skrübi.

O. Skrübêti je contristari, lugere, skrübî f. cruciatus, aegritudo animi, moeror, cura.

S. Nsl. je zlasti — poslednjega pomena, skerbeti sollicitum esse, skrübînü - livü sollicitus, stsl. tristis, moestus afflictus; znamenito je stsl. skrübitelinü affligens, in potem prav pišete: fortasse a skrübîti affligere.

Skubsti.

O. Skuba - eši - vellere, - bašče se rixantes.

S. Res imate skubanja f. rixa, skubežî m. evulsio, nsl. skubača reuthaue.

Skytati se.

O. Skytaja - aješi se vagari, skytanije.

S. Neosl. skitati se de pueris qui scholam negligentibus vagantur; skitač serb. skitavac, oskutiti se, ptič zapusti gnjezdo ili mlade.

Skadü.

O. Inops, — telomi pusillus, — vidomi, - dinü indigens, deficiens; skadü m., - da f., - ostî - ota - dostvo - dîstvo - dênije inopia, defectus, indigentia; skadêti minui, - diti conviciari.

S. Rad. skind (štêd), pravite; ali se ne bi dalo strinjati z nsl. škoda?

Slana.

O. Kar nsl.; cf. serenî, srênü adj. albus, slota hiems, - tinü dñî hibernus.

S. Slana je nsl. pruina, mrzla rosa; srên tudi (gefrorener schnee, reif) srenj schneekruste. S to se vjemajo slanikü - nica emporium salis; slatina palus, aqua salsa, salsugo; solilo patina, proprie salinum (Salzfass), kar po nekterih krajih solnjak, soljak, solnica (ki je drugod žleb ali korito, kjer se posolí živini); solište, solinoje more itd.

Sluga.

O. Služiteli - nikü - nica, - žibnikü - nica, - žinikü - nica servus, famulus, slugovati i službovati servire.

S. Služba je posebej ministerium sacrum, liturgia, miša, rekše služba, cultus; služitelj vzlasti diaconus, levita, sacerdos; službo tvoriti, služitelj biti, služiti sacra peragere.

Sluti.

O. Slova - eši nominari, clarum esse; slutije gloria, claritas, splendor; slutü m. qui audivit, ni fallimur; slytije fama, nomen; sluhü auditus, fama, auris; sluhö gen. slušese λοβίς ima auris pars; slušati auscultare, - šinü - hovni adj. auditus.

S. Sluti - slujem ali slovem i nsl.; sloveti - vím; slovênje fama; ga imam na slutu, na sumu, če le vrag ni, ga bom spazil.

O. Slovo je stsl. verbum, ratio, littera; slovo dati polliceri; slovce vocula, - vesice vocabulum, slovesije - sistvo verba, oratio, sermo, - šinikü facundus; rodnoe slovešenje physiologia; slovoljubivü - bici phylologus.

S. Znamenit se mi zdi pomen: slyšalici qui audivit, slyšateli auditor (cf. II, 17).

Slêdivü.

O. Sagax (de cane); slêditi investigare, sequi, slêdovanje consecutio, po - niju ordine, slêdü m. vestigium, idi slêdi mene, vi slêdy iti sequi.

S. Nsl. slêd investigatio; sledi, posledi, posled, na posled tandem; slednji extremus, quisque; sleherni, sličkerni (scr. sr ire, ergo sl-êdü). Primeri, kar sem pisal o izrazu: dalje slêdi ali sledi t. j. išči dalje v III, 9.

Slêpati.

O. Slêplja - eši ili - paja - ješi salire, slêpanije saltus miraberis Vostokovium statuere infinitivum slêpiti.

S. Iz slêpati je staro- in novosl. slapü fluctus, aquae ex edito loco desilientes; nsl. woge, wasserfall; tempestas p. blisk i slap človeka lahko ubije, če ni tu slab vapor, ki se po gorenjem Kranjskem glasi svab (Murko: slab Dunst, Dampf). Iz slêpiti excoecare naj zaznamnjam slêpêtipotovati coecutire, slepota - slepstvo coecitas, slepljiv excoecans; slepic in slepič ali slepec amphibaena (Blindschleiche.)

Slākū.

O. I slēkū - slukū adj. inflexus, slākavū - kovatū curvus.

S. Slōk nsl. ali slokast macer; sloknoti se sich durch einziehen des athems dünn machen; slukav curvus, slukonožje poples (die Kniekehle), sklučen curvatus, inclinatus. Notabis inter *s* et *l* aliquoties *k* videri omissum: cf. vūslanjati et vūsklanjati; sluditi et skluditi; slēzū et nsl. sklēz; slākū et nsl. sklūčen (cf. lešti VII, 61.)

Pohvala in kazen v šoli.

Spisal *J. Lapajne*.

(Dalje in konec.)

Velika napaka bi tudi bila, ako bi odgojitelj kaznoval in hvalil vse učence po eni meri. Ozirati se je namreč treba na naravo otroških serc, na njihove zmožnosti in na druge okoliščine. Eno in tisto djanje raznoterih otrok ima različno moralno vrednost. Če učenec, ki je naglega in nemirnega značaja, poškoduje v svoji nagli jezi tovarša, je manjšo kazen zaslužil, nego drugi učenec, ki je premišljeno in iz hudobnega namena isto pregreho zadolžil. Pri pohvali, zlasti pa pri kaznovanju, naj se učitelj varuje, da ne ravná strastno. Strast, jeza, naglost povsod škoduje, zlasti pa pri vzrejevanji, pri najvažnejšem delu.

Pedagog **Overberg** z določnimi besedami odsvetuje strast posebno pri telesnem kaznovanju. On pravi: „Če zapazite, da se vas jeza prijemlje, odložite kaznovanje, dokler se jeza ne poleže. In ako se vas jeza med kaznovanjem zopet loti, verzite šibo proč, in recite otroku: Čakaj, prevdaril si bom, kaj naj s teboj storim. Idite potem k oknu ali iz šole pred vrata, da se razkačeno serce umiri; potem resno prevdarite, kaj je storiti“. **Overberg** še na dalje ostro opominja učitelje: „Ako bi učitelj otroka preostro in po krivici kaznoval, in če je krivica vsem pričujočim otrokom očitna, naj dostane svojo napačno naglost pred vso šolo“.

Kedar se otroka hvali ali obdaruje, naj bi se opazovala še ta pravila: Ne hvali in ne poplačuj dobrega dela, ktero je že otroku samo na sebi prijetno; tako je, postavim, s pobožno

molitevjo. Plačilo pa naj ne bodo take reči, katerih sicer ne dovolimo. Pogostoma otroke hvaliti, je zelo nevarno. Pohvale postanejo potem vsakdanja reč, in zgubé svojo veljavo. Učitelj, kteremu je tudi mar za нравnost svojih učencev, pazi, da pohvale ne pospešujejo napuha in prevzetnosti pri otrocih; v tej zadevi je zlasti Niemeyer zoper spominke pridnosti in druge pohvale. Pri kaznovanji pak naj bi se gledalo še na to, da se z veselim srcem in z zaničevanjem nikdar ne kaznuje; žalostno recimo otroku, da je nas sam prisilil, da ga moramo kaznovati; pri telesnem kaznovanji naj bode to vodilo čez vse. S preprostimi, žalilnimi imeni in zaničevalnimi besedami naj učitelj svoje učence zlasti občutljive nikdar ne pita; kajti to se ne spodobi omikanemu človeku, naj manj pa učitelju; verh tega bi bilo tako zmerjanje tudi brez vspeha. Če je učencu zelo žal, da je grešil, in če ni napaka prevelika, naj se ne zvišuje njegova boleost še s posebno kaznijo. Usmiljeno serece učiteljevo, namesto ostrega kaznovanja je imelo dostikrat dobre nasledke. Kakor učitelj pri nauku mora na napredovanje verstoma pazno gledati, tako naj dela tudi kot odgojitelj, kedar hvali in kaznuje. Pri prvi dobro doveršeni nalogi ali sploh od začetka zvesto spolnjenih dolžnostih zadostuje že majhna pohvala; kakor pa otrok v dobrem napreduje, tako naj bode vedno večja zadovoljnost, hvala in darilo od učiteljeve strani. Enako je pri kaznih. S takim ravnanjem se vstreza po eni strani otroški čistizelnosti, kar ni slabo znamenje, če ravno je več pedagogov zoper to, da otroci po časti hrepené — po drugi strani se pa ohrani strah pred hujšo kaznijo.

Da ne mánjka mnogoterih pohval in daril, s kterimi učitelj otrokom veselje napravlja in jih na dalje k dobremu spodbuja, tega ni treba obširno dokazovati. Le na priliko naj navedem, kako učitelj, kot skerbni odgojitelj svoje otroke lahko pohvali: 1. Ze kratka ustmena pohvala: „to je prav, ti si priden“ itd. ima svojo vrednost. 2. Veseli obraz, usta na smeh in prijazna beseda je nedolžnim otročičem gotovo prijetno znamenje učiteljeve zadovoljnosti. 3. Učencem naj se delé tudi spominki pridnosti in sicer tako, da se ne razvadijo. Nekteri učitelji pa navadijo nehoté svoje učence, da menijo, svojo nalogo le takrat dobro znati, kedar dobé spominek pridnosti. (Spominki pridnosti imajo to dobro, da starši zvedó, da je bil otrok vprašan, in da je spolnil svoje dolžnosti. Pri pridnih otrocih so spominki

nekaka vez med šolo in domačo hišo. Kjer so že dolgo časa navadni, bi staršem ne bilo ljubo, ako bi se naglo odpravili.)

4. Učencu je tudi čast in plačilo za njegov trud in lepo vedenje, če mu učitelj v šoli naloži različne, malenkostne opravke n. pr., da zapisuje to ali uno, za kar nima učitelj časa, kar ga pa ne sme ovirati v drugih dolžnostih. Taki častni uradi za prav pridne učence so mesta (t. j. konci klopi) zglednih učencev in drugih nadzornikov. To so sicer — prav po domače rečeno — otročarije; ali pri otrocih je treba po otročje ravnati. Tega načela se derži g. Wiedemann, elementarni učitelj v Draždanah, ki je spisal lansko leto knjigo „der Lehrer der Kleinen“, kterej je moto: „Ako hočeš otroke izobraževati, bodi sam med njimi otrok“. Prav po domače pa tudi skoro preveč obširno razlaga ta verli učitelj početni nauk in prvo odgojo v naj nižem razredu.

5. Lepa pohvala je, če učitelj pridne in dobre učence na svoj dom povabi in jim tu napravlja to in uno veselje ali pa jih primerno podučuje.

6. Koristno in tudi veselje za poštene otroke mora biti, če učitelj v poletnem času se gre ž njimi sprehajat.

7. V nekterih krajih imajo učitelji navado, da učence včasih na njihovem domu obiskujejo. Da je otrokom, ki so blagega serca, ki ljubijo in spoštujejo svojega učitelja, to dopadljivo, je lahko verjetno.

8. Drugi učitelji, menda na Nemškem, imajo tudi to lepo navado, da podajajo roko pridnemu učencu v znamenje svoje zadovoljnosti.

9. Spodbudno je, da učitelj skerbno zapisuje napredke učencev v posamnih naukih in jih večkrat (vsaki mesec) učencem naznanja. To jim je kazalo, po katerem se imajo za naprej ravnati.

10. Poslednjič so pri otrocih v ljudski šoli v naj večji veljavi darila, zlasti konec šolskega leta; na škodo staršev, v nevoljo staršev in na žalost nedolžnih otročičev so se pri nas odtegnila (v srednjih šolah, kjer jih je manj treba, so se pa še pustila).

Navedel sem nekaj navadnih pohval; naštetih hočem tudi različne kazni in sicer po stopinjah od naj manjše do naj hujše.

1. Oster pogled učenikov na nemirnega, porednega, lenega učenca.

2. Precej občutljiva kazen je, če se glasno pred vso šolo imenuje imé nemirneža i. t. d.

3. Še ostreje je, če se učencu samemu kaj prepové ali zapové, kar drugim treba ni, ker niso grešili.

4. Graja; poskuša naj se grajati tihoma, da samo napačni učenec zvé, ali pa očitno pred vsemi učenci, da

vsi zvedó. Oboje ima dober vspeh. 5. Nepokojnemu učencu se ukaže, da stoji ali v klopi ali zunaj klopi. (Da naj učenec za kazen kleči, to se menda manj priporočuje; vendar jaz nekterim nemarnim otrokom to velevam.) V splošni metodiki za učitelje in učiteljske pripravnike se klečanje prepoveduje; drugod o tem nisem bral in sam si skor ne morem ne za, ne zoper odločiti. — Postavno klečati dolgo časa je sicer res težavno. *) 6. Porednega učenca se obderži dalj časa v šoli, kakor druge otroke. 7. Da se ga izključi iz kakega splošnega dela, ki mu je sicer prijetno, n. pr. telovajo, risanje. 8. Da se mu odvzame jed, da se sili, da mora biti domá, namesto da bi se sprehajal po ulicah in drugod. 9. Prav primerna kazen, ki učencu kot vaja v pisanji koristi, je pismena kazen, toda pri tej mora učitelj biti tako natančen, kakor pri domačih nalogah. Da se za kazen kaj na pamet naučé, to je tudi majhno pokorilo. 10. Zglednemu učencu, ki se je spridel, naj se mu odtegne častno mesto. 11. Zeló poredni naj se presede v posebno klop. 12. Zapor na 1 in več ur v šolski izbi in sicer tako, da je učitelj sam pri njih. Brez dela pa učenci med tem časom ne smejo biti. 13. Če otrok večkrat greši, in če druge kazni niso ničesar zdale, zapiše se v — černe bukve. (Pri otrocih so „zlate bukve“ in „černe bukve“ v veliki časti z imenitnim pomenom.) 14. Na zadnje pride pa — telesno kaznovanje — t. j. — šiba. O šibi (zunej te, ki naj udari samo po —, naj se vsako drugo telesno kaznovanje popolnoma opušča) bi imel veliko govoriti. Ker pa je „Tovarš“ šibo že nektereprati nepristransko sodil, omenim in želim v tej zadevi le to, da bi se rabilo vseh teh trinajst naštetih kazni, in bi se še le potem seglo po — šibi.

Iz soglasja.

Važno je vediti za tistega, kateri se uči temeljnega basa, kakšni soglasi se razun onih (ki jih je „Tov.“ že kazal) še verstijo na posamesnih zvukih. Ti le so:

Perva stopnja ima čezm. 7. soglas,

druga „ „ $\frac{3}{4}$ „

tretja „ „ $\frac{5}{6}$ „

*) Klečanje ni spodobno tudi zavoljo tega, ker se navadno le v cerkvi pred Bogom kleči in poklekuje. Vredn.

četerta stopnja ima	2. soglas,
peta " "	7. "
šesta " "	6. "
sedma " "	$\frac{5}{6}$ "

To veljá za terdi (dur) glas; mehki glas (moll) pa ima še druge soglase, o katerih bomo drugikrat govorili.

V zgledu so priložene tudi navadne razrešbe omenjenih soglasov.

Z g l e d.

8 7 8 4 6
3 2 3 3 6 5 3 2 6 3

The musical notation consists of two staves in 3/4 time. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The notes are: G4 (quarter), F#4 (quarter), E4 (quarter), D4 (half), C4 (half), B3 (quarter), A3 (quarter), G3 (quarter), F3 (quarter), E3 (quarter), D3 (half), C3 (half). The second staff has a bass clef and a key signature of one sharp (F#). The notes are: G3 (quarter), F#3 (quarter), E3 (quarter), D3 (half), C3 (half), B2 (quarter), A2 (quarter), G2 (quarter), F2 (quarter), E2 (quarter), D2 (half), C2 (half). Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes.

Feigel.

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja.

Spisuje *Josip Levičnik*.

Motto: „Nulla dies sine linea!“
Stari rimljanski pregovor.

II.

Po znamenitem oddelku svojega daljnega popotovanja, iz Mürzzuschlag-a naprej čez sloveči Semernik vas imam sedaj peljati v duhu, dragi mi sobratje in bralci. Popis ta je težaven; da bi vam namreč naslikal to podobo popolnoma, t. j. kakor jo kaže popotniku živa resnica, to je nemogoče in tudi ni moj namen. Nekoliko pa morem po večjem vender le o tem povedati. — Koj, ko nas je po skončanem, in, kakor po železničnih postajah sploh znajo, tudi dobro zasoljenem obedu zavozil hlaпон iz kolodvora, jel se je železni tir vzdigovati na viš. Mimo rodovitnega polja in pisanih travnikov, ki razprostirajo se na desno, — med tem ko je na levi naj več goróvje — privozili smo se dovolj počasi na postajo „Spital“. Vas tega imena *) ostane že precej globoko k desni v prijetni dolini in ob

*) Znamenita je ta vas zavolj tega, ker je v nji sezidal l. 1160. Otokar V. bolnišnico za pobožne v sveto deželo popotujoče romarje. Pis.

stari dunajski cesti. Ker je bil lep popoldan in torej tudi dober razgled, je tiščalo vse k oknom, da bi se nagledovalo v občudovanji preumetnih del, ktera stavlja železnica čez to goro vedoželjnemu popotniku na ogled. Akoravno se nismo pomikovali prav urno naprej, smo bili vendar vedno bolj v samoti, vedno višje; zdajci pa zavozimo v Semernikov glavni prerov (tunel), ki nosi nad svojim vhom napis: „Adriaticum Germanico junxit mari (Združil je Jadransko z nemškim morjem). — Prečudne so res najdbe in naredbe naših časov! Svetli poldan prestavi človeka hipoma v grózo tamne noči; iz toplih solnčnih žarkev pride se jaderno v vlažni, merzli podzemeljski zrak. Nekaki plah človeka sprehaja, ko se vozi tako po globokem krilu hladne zemlje; ni pa tudi čuda, kajti dolg je ta prerov 753 sežnjev in je stala njegova naredba sama blizo 4 milijone goldinarjev. Ravno ob sredi prerova nahajali smo se tudi na naj višjem verhuncu semernikove železnice, 2788 čevljev nad višino morja. (Semernik sam je visok 3209 čevljev nad morjem.) Na Štajerskem zavozili smo pod zemljo, ko pa smo se privozili unkraj zopet skozi visoke prerovove vrata, ki nosijo napis:

Franciscus Josephus I. Aust. Imp.

Hominum rerumque commercio.

(kar bi se po našem nekako reklo: Franc Jožef I., cesar avstrijski, je dal sezidati to železnico prevaževanju ljudi in robe), bili smo berzo tudi na kolodvoru postaje „Semering“. Sprememba okolice le tod je prečudna. Unkraj na štajerski strani vozili smo se prek pólj in planinskih senožet; tu na avstrijski obdajale pak so nas samotne visoke gore, katerim oprava so po večjem pečine in goličave. Od postaje „Semering“ naprej bi človek pač le mogel do podnožja te gore peš hoditi, da bi saj po večjem mogel pregledati ogromna dela, ktera je doversila neugnana roka umerljivega človeka. Naj stoji svet tudi še tišuč in tišuč let, naj bodo najdbe bistrourmnosti človeške za prevaževanje tudi še take umetnije, — Semernikova železnica ostane, če ne že vsa, saj gotovo pa v ostankih njenih spominek podvzetnega duha naših časov do konca sveta. Skoz prerove, čez globoke prepade in doline, po visocih mostovih in viaduktih ter prek navpičnih gorá in skalnatih sten dervili smo jo navzdol proti ravninam doljno avstrijskim, kakor nam bi bil Bog vedi kaki sovražnik sledil za herbtom. Ko bi vlakom tako ne za-

viralni urne vožnje, vse bi se moglo razbiti v naglem teku čez to goro. — Na postajah noter do podnožja ponujali so nam na prodaj šopke in druge spominke, zvite iz planinskih cvetok, in marsikteri popotnik okinčal si je svojo glavno pokrivalo s cveticami iz visokega Semernika. V Paierbachu prevozili smo zeló enako kakor v naši kranjski Borovnici široko dolino po visokem viaduktu, in se peljali potem po švarcanski dolini prot Glognitz-u, kjer se šteje (pričemši v Mürzzuschlag-u), konec železničnega oddelka, ki se semerniški imenuje in potrebuje za prevožnjo čez goró hlapone posebno umetne konstrukcije. Od Glognitza naprej dervili smo jo po prostranim Steinfeld-u v urnem teku proti dunajskemu Novomestu. Zemlja čutiti je letod precej pusta in menda ne nosi zastonj svojega imena „Kamnito polje“; zakaj kake posebne rodovitnosti tukaj ni sledu. Kar sem najdel hvalevrednega, so bili pogostni nasajeni smrekovi gojzdiči, ki imajo gotovo namen, serkati vlago iz zračnih višin in po nji zboljšati rodovitnost zemlje. Dunajsko Novomesto s svojo dvostolpno gotiško cerkevjo kaj mogočno stoji k desni železnice; tukaj se je bilo tudi zaukazalo vsem popotnim, ki ne gredo naravnost na Dunaj, da naj zapustijo vagone, ker poštni vlak, ki nas je vozil, je imel odslej brez vsega daljnega postanka kar naravnost skozi vse postaje derčati proti Beču. Tako se je tudi zgodilo. Sicer je čakalo po vseh postajah ljudi od sile veliko, ki so se naprej odpeljati želeli; ali naš vlak se ni zmenil za nje. Če smo bili bližje Dunaja, bolj se je razširjal svet, bolj se je kazal tudi rodovitni svet in lepše bile tudi vasi in poslopja, mimo katerih smo jo dervili. Od postaje Hetzendorf naprej proti Maidlingu razgrinjati se nam je jela k levi ogromna obširnost dunajskega mesta in njegovih neštevilnih cerkvá, palač, poslopij in drugih raznoverstnih stavb. Okoli 5. ure zavozili smo v dunajski kolodvor, in s tem končam podobo svojega potopisa iz Ljubljane v Beč.

III.

Kolikor je Dunaj večji mimo drugih mest, toliko bolj se človek tú na prvi hip nekako otožen in osamljen čuti, ako nima kakih posebnih znancev in prijateljev. Jaz sem se nekoliko nadjal, da mi bo prišel kdo izmed součencev na kolodvor naproti; ali kamor sem se ozeryl, videl sem le tuje, neznane obraze. Pred kolodvorom čakalo je mnogo „omnibusov“, ki so

pripravljeni za 10 soldov peljati včasih skoro uro daleč; tudi jaz sem se usedel v enega, češ, me bo že peljal kam do kake gostilnice, kjer bom prenočil prvo noč. Čudno se je bilo naključilo, da z manoj vred usedli so se bili v ta „omnibus“ še trije učitelji, ki so bili prišli tudi v gospodarstveno šolo. Že po obnaši smo se bili eden drugega spoznali; bila sta dva iz Primorja, in eden zgornji Štajerc. Dali smo se peljati na videmsko predmestje in se vmestili: prva dva v gostilnico „zur Stadt Triest“, midva s Štajarcem pa „zum goldenen Lamm“. — Prva pot iz našega začasnega stanovanja bila je v Politehniko, kjer nam je prijazni vratar (zali mož, po rodu Moravan) pokazal sobo, v kateri sta dva priljudna gospoda (verli ministerijalni tajnik g. dr. Lorenec po naključju ravno ni bil nazoč) vspisovala prihajajoče učitelje. Vsaki izmed nas je dobil pri vpisovanju sprejemnico, na kateri je bilo zapisano njegovo ime in razred, v kterega je bil vversten. *) Nosile so te sprejemnice pečatni podpis gospodarstvenega ministerstva in so nam polahkovale, ali tako rekoč odpirale vhod v vse znamenitnejša poslopja in naprave; celó v cesarske palače priti so nam pomógle. Zraven sprejemnice smo dobili še tudi tiskani učni program, v kterem so bile na prvi strani po večjem naznanjene opombe gledé poduka; na drugi strani bil je natisnjen imenik veleučениh gg. docentev za vse tri razrede; ostale strani pak so obsegale podučni red za ves čas kurza. S sprejemnico in programom v žepu napotil sem se v notranje mesto k sv. Štefanu, od tam pa kmali nazaj na začasno stanovanje, kjer me je vtrudenega kmali objel zaspanec v svoje sladko naročje. —

(Dalje prih.)

Ogled po šolskem svetu.

Iz rogačkеga okraja. Žalostna, pa resnična je naša naloga: „Čakajmo in upajmo!“ sej upanje je sladko. — Res, upanje človeku pomaga težave in britkosti voljno prenašati; ako pa le predolgo ni tega, česar upamo, peša tudi upanje. Tako se godí meni in naj več

*) Vversteni smo bili učitelji po obnebjí krajev, iz kterih smo bili domá, v tri razrede. I. razred obsegal je učence naj več iz ravninskih toplejših pokrajin naše Cislajtanije, iz Češkegn, Moravskega in Šlezije. — V II. razred vmesteni smo bili planinci, kterim so nam domovja bolj merzli gorati oddelki Kranjsko-gorenskega, zgor. Koróškega, zgor. Štajerskega, Solnograškega, Tirolsko in Vorarlberškega in tudi nekaj zgornje in dolnje

vsem učiteljem. Po novi šolski postavi se je nam že veliko predru-
gačilo, vendar pa ne še to, kar je za naš obstanek naj bolj potrebno.
t. j. naši materialni dohodki. Postavno je namreč, da se nam mora
boljša in sicer redna plača odrajtovati in da jo dobivamo pri šolski
gosposki — ali — to se še do sedaj ne godí v našem okraji. Okr.
šolski svet že imamo, krajnega za našo šolsko srenjo pa prav za
prav še nimamo, ker še ni ustanovljen; akoravno je že izvoljen. Ne
vem, kako dolgo se bode to še odlagalo. Postava od 8. svečana
preteč. l. nalaga krajnemu šolskemu svétu, da mora določiti učiteljem
dohodke in skerbeti, da bodo plačo dobivali o pravem času; ker se
pa krajni šolski svet še ni konstituiral, kaj bo? — Zopet me silijo
misli: „Čakaj!“ Že tri mesece imamo šolo, pa še nismo dobili
drugega plačila za naš trud, kakor polna pljuča šolskega praha.
Moj Bog! človek ne more živeti od vode in kamenja! Potožiti bi
imel še mnogo enakega, pa kaj bi mi tudi to pomagalo? Pisal sem
te verstice samo za to, da marsikteri tovarš zvé, da se ne samo
njemu, ampak tudi drugim borno godí.

Le voljno čakajmo in upajmo!

— ei —

Iz Ptuja. Učiteljsko društvo ptujskega okraja imelo je 13. pr.
m. svojo glavno in volilno skupščino. Iz sporočila dosedanjega ravnat-
elja se je razvidelo, da je to društvo, ustanovljeno dne 4. sušca
preteč. l. in da je do novega leta 1870. imelo šest shodov in da so se
družniki prav verlo pogovarjali o ped. didakt. rečeh, ter med drugim
tudi prosili za poboljšanje materialnega stanja ljudskih učiteljev.
Društvo šteje sedaj 39 rednih udov, a pristopili so tudi 4 razredni
udje in 1 dopisovalec. Iz društvene blagajnice naročala se bodo
dobra ped. dela ter druga sredstva za šolo in nauk; tudi je že pod-
laga položena društveni knjižnici. Za novega ravnatelja izvoljen je gosp.
Ferk Jakob, učitelj mestne šole na Ptuj, kterege je volil okrajni
zastop tudi svetovalca v okrajno šolsko svetovalstvo, — dokler so
bili izbrali si učitelji g. Švajgelja Karola, učitelja pri sv. Petru na
Ptuj, zastopnika pri tem uradu. Gospod Jakob Ferk ima posebno
zaupanje pri učiteljih; tedaj bode dobro vodil učit. društvo, ter se
trudil kakor doslej za napredek in blagor učiteljstva. Bog dal!*) *k.

Iz Železnikov. Časniki so nam naznanili za učitelje gotovo ne
veselo novice, da je slavni gospod minister grof Potocki stopil iz
svoje službe. Resnico so govorile že „Novice“ v svojem 3. listu
tekočega leta, da „on (grof Potocki) je bil minister, ki je bil v
svojem delovanji vsaki deželi in vsakemu narodu enako pravičen,
enako radodaren, — pravi zgled, kakošen naj je vsaki minister!“
— Če, kakor dalje „Novice“ dobro pravijo: „Vsem deželam gotovo
ostane izverstni mož v blagem spominu“, smemo reči to toliko bolj
vsi tisti, — ki smo bili po njegovi skerbni naredbi predlanskim in lani

Avstrije. III. razred obsegal je ostale učitelje iz srednjega podnebja,
ter so mu bili vyersteni: Kranjsko-Dolenci in Notranjci, Primorci, spod.
Korošci, spod. Štajarci, doljno Avstrijani, Bukovinci, Galicijani in Gra-
ničarji. Pis.

*) Prosimo, večkrat kaj! Vredn.

poklicani v gospodarstveno šolo v Beč. On namreč se je spomnil tudi, kakor je marljivi gospod Ivan Tomšič v 44. listu predlanskih „Novic“ kaj dobro rekel, „nos in umbra mortis sedentium“ (v smertni senci sedečih) in po njem ravno je bila vpeljana gospodarska šola, ki je vabila ljudske učitelje k bogato obloženi mizi višje izobraženosti v mnogem oziru. Kako mu je bilo napredovauje učiteljev resnično pri sercu, kazal je slavni gospod predlanskim in lani poleg drugih bogatih dobrot tudi s svojimi osebnimi prihodi med gospodarstvenimi poduki v Politehniko, in vsaki iz med onih nas, ki smo bili tako srečni, da smo bili poklicani v Beč, smo mu bili zavezani k naj večji hvaležnosti. To pa izrečemo toliko ložeje še sedaj, ko je slavni gospod izstopil iz svoje visoke službe, ker nam ne bo nihče mogel očitati, da se mu hlinimo. Grofa Potocki-ta bo spremljevala po vseh njegovih zemeljskih potih sladka zavest, da spolnoval je kot minister zvesto dolžnosti svojega ne ravno lahkega stana in spremljevala ga bo hvaležnost tisučernih zemljiščnih gospodarjev vseh avstrijskih narodov, za katerih blagor je bil slavni gospod ves vnet. Mislim, da govorim vsem iz serca, če se prederznem jaz zaklicati v imenu vseh svojih nekdanjih slovenskih dunajskih součencev: izraz neomejenega spoštovanja in naj globokejše hvaležnosti bodi slavnemu Potocki-tu!

Slava bodi spominu tako verlega podpornika avstrijskih podložnikov! —

Josip Levčičnik.

Iz Starega terga pri Poljanah. Ker si, ljubi „Tovars“ v zadnjem listu v dopisu iz Černomlja omenil, da je Miklavž za okr. uč. bukvarnico pet gold. obljubil (če tudi prav tiho), ti povem, da jih je tudi že dal. Prejel jih je ravnokar za pšenico, katero je kot učitelj nabral.

Miklavž.

Iz Černomlja. 13. januarja t. l. se je zbrala večina učiteljev tega okraja, da bi se pogovorili o pravilih za učiteljsko knjižnico, ki smo jo mislili napraviti. Sklenili smo, da vstanovimo za ta okraj učiteljsko društvo. Poslali smo tedaj slavni c. k. vladi prošnjo, da bi nam ne prepovedala osnovati omenjenega društva in da bi nam pravila poterdila. Upamo, da se nam bodo želje spolnile. Sej se od naz tirja, naj se izobražujemo; izobražujemo se pa naj lože društveno. Mi imamo sicer splošno učiteljsko društvo za Kranjsko s sedežem v Ljubljani, toda oddaljeni učitelji se ne moremo zavoljo prevelikih stroškov njegovih zborov vdeleževati; torej bi bilo lepo, da bi se tudi pri nas, kakor po drugih sosednjih deželah, okrajna učiteljska društva napravljala. Sklenili smo pa, da udje že vstanovljenega učiteljskega društva za Kranjsko še zmirom ostanemo. Izide naših obravnave bode, ako se vstanovi društvo, naš „Učiteljski Tovars“ prinašal. Mislimo tedaj, da „oče“ — učiteljsko društvo v Ljubljani — „sinka“ dobi. *)

J.

Iz Idrije. Priserčna zahvala. Zadnjič sem naznanil, da smo tukajšnji učitelji velike stenske table za kazavni nauk prosili; danes pa že lahko veselega serca povem, da smo jih tudi dobili. Priserčno se torej zahvaljujem v imenu vsega tukajšnjega

*) Serčni pozdrav mlademu sinku!

„Tovars.“

učiteljstva slavnemu c. k. rudarskemu predstojništvu, ki je blagovolilo kupiti dragi učilni pomoček. Šolskim stenam so te table lep kinč; da bi bile tudi v prid učiteljem in učencem! J. L.

Iz med gorenskih hribov. (Poslano.) Ljubi Tovarš! Iz tvojega 1. lista letošnjega leta smo razvideli, da so bile Metelkove štipendije 11. dec. pr. l. raspisane, in je bil za vloge odmerjen zadnji čas do 31. dec. 1869. Čudno je to, da smo mnogi učitelji zvedeli za ta razpis še le po tvojem naznanilu, in tudi to že čez odmerjeni, tedaj zamujeni čas. Blagi rajni Metelko (gospod Bog mu plačaj njegovo dobrotljivost do slovenskih učiteljev v sv. raju!) ni napravil svojih štipendij iz namena, da bi za nje mógli prositi le nekteri — kaki izvoljenci — in vender se je dosedaj godilo pri podelovanij štipendij, na vsa usta povemo, blizo tako. Če ni to resnica, zakaj se pa razpisani obrok za prošnje ne razglasi dovolj za časa, in zakaj se ne dá razpis vsem učiteljem po okrožnici na znanje! Pregovor: „Gleiches Recht für Alle“ se v sedanjih časih sicer šopiri in širokoustno véde ko prvi poštenjak, ali v resnici je pa on ravno v naših dnevih prava pokvečena putigromasta švédra, ki bi mu bilo treba 10 bergelj, da bi mogel stati na nogah! — Govorili in povedali bi lahko tudi še v marsikakem drugem oziru kaj, pa pustim to reč za drugi čas!

Pravicoljub.

Iz Ljubljane. Okrožnica c. k. deželnega predsednika pl. Conrada do c. k. okrajnih glavarjev na Kranjskem 14. preteč. m. govori o ljudskem šolstvu nekako tako le: „Okrajna gosposka je tudi v pretečenem letu skerbela za šolstvo, in ta njena naloga je bila toliko težja, ker imamo namesto vterjene postave o šolskem nadzorstvu še začasni urad. V šolskem l. 1869. se je ustanovilo več novih ljudskih šol in nekaj se jih je pomnožilo z razredi. Za l. 1870. se je nadjati, da se bode napravilo in popravilo še več šol. Kar pa zadeva red pri šolskem obiskovanji, žalibog, je bilo v pretečenem letu več želeti. Število šolskih otrok se je zmanjšalo, namesto, da bi se bilo povikšalo. Te zapreke naj se odpravljajo. Tekoče leto bode se, kakor se vidi, po sklepu deželnega zbora, ustanovila postava o šolsk. nadzorstvu; vendar naj bode že, kakor koli, okrajno in krajno šolsko nadzorstvo ne bode nikakor smelo zanemarjati svojih dolžnosti. Iz naznanil sem razvidel, da se večina duhovščine in učiteljev kerščanskega nauka rada vdaja novim šolskim naredbam. Nadjam se tedaj, da se zanaprej o tem ne bode godilo kaj, kar bi bilo postavi nasprotno“.

— Svetli cesar so z naj vikšim sklepom 11. dec. preteč. l. ministra za bogočastje in nauk pooblastili, da sme zaslužene podučitelje častno imenovati „učitelje“, in nadučitelje „ravnatelje“; poglavitnim učiteljem v pripravnicah pa naj se jim dovoljuje pridevnik „profesor“, še dalje, ako so ga že popred imeli. Dunajska „Volksschule“ pravi: „Ein Labsal für alle Titelsüchtigen“!

— „Imenik ljudskih učiteljev na Kranjskem“ smo poslali vsem udom uč. dr.; prodaja pa ga društvo in Giontini po 30 kr.